

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

факультет журналістики

кафедра прикладної лінгвістики та літературознавства

кафедра іноземних мов

кафедра журналістики

кафедра філософії

**КОНЦЕПТИ, ДИСКУРС І ЕТИКА КОМУНІКАЦІЇ: ЛІНГВІСТИЧНІ,
ЖУРНАЛІСТСЬКІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ**

Матеріали міжкафедрального круглого столу

27 березня 2026 року

Одеса – 2026

**УДК 81'42:174.4:070(049.2)
К653**

Круглий стіл проведено відповідно до наказу ректора Національного університету «Одеська юридична академія» від 03 березня 2026 р. № 462-59

Організаційний комітет конференції:

Голова оргкомітету:

Мінас АРАКЕЛЯН – проректор з наукової роботи, доктор юридичних наук, професор.

Заступники голови оргкомітету:

Олена СКАЛАЦЬКА – декан факультету журналістики, доктор філософських наук, професор.

Мирослава МАМИЧ – завідувач кафедри прикладної лінгвістики та літературознавства, доктор філологічних наук, професор.

Олексій ФЕДОТОВ – начальник науково-дослідної частини, доктор юридичних наук, професор.

Робоча група:

Юлія ТОМЧАКОВСЬКА – завідувач кафедри іноземних мов, доктор філологічних наук, доцент.

Вікторія КОЛКУТІНА – завідувач кафедри журналістики, доктор філологічних наук, професор.

Ігор ШАМША – в.о. завідувача кафедри філософії, кандидат філософських наук, доцент.

Анастасія КІСЕЛЬОВА – доцент кафедри прикладної лінгвістики та літературознавства, кандидат філологічних наук, доцент.

Таїсія ІВАНІЙЧУК – директор наукової бібліотеки НУ «ОЮА»

Метою круглого столу було осмислення ролі мови, комунікації та дискурсивних практик у сучасному суспільстві, а також етичних засад інформаційної взаємодії в умовах розвитку медіа й цифрових технологій. Учасники обговорили проблеми медійних маніпуляцій, поширення фейкової інформації, етики комунікації, меж свободи слова та впливу соціальних мереж і генеративного штучного інтелекту на суспільну свідомість. Окрему увагу приділено лінгвістичним і філософським аспектам формування смислів, істини та відповідальності за комунікативні дії. У підсумку наголошено на важливості критичного мислення та формування етично відповідального інформаційного середовища.

Матеріали та пристатейна література публікуються в авторській редакції. За достовірність фактичної інформації у публікаціях відповідальність несуть автори.

Концепти, дискурс і етика комунікації: лінгвістичні, журналістські та філософські виміри : матеріали міжкафедр. круглого столу (м. Одеса , 27 березня 2026 р) / упоряд.: М. В. Мамич. Одеса : НУ «Одеська юридична академія», 2026. 110 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/32787> ;DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.32787>

© НУ «Одеська юридична академія», 2026

ЗМІСТ

Варешкіна Н.

Взаємозалежність професійного та повсякденного дискурсу.....7

Грушевська Ю.

Функціонування прагматонімів-комполітів у рекламних текстах.....11

Єременко О.

До питання про співвідношення мовної та аксіологічної картин світу 15

Єрьоменко С. (S. Yeromenko)

Translation of stylistic devices.....18

Іванійчук Т.

Цифрова бібліотека як дискурсивний простір: формалізація метаданих і персоналізація інформаційних сервісів в контексті відкритої науки.....21

Капустіна Н.

Цифровий простір як поле етичної взаємодії у сфері бізнес-комунікацій....27

Кісельова А.

Метафоризація та мовна гра як інструменти конструювання професійної картини світу ІТ-фахівця.....30

Ковальова К.

Метафоризація як засіб репрезентації концепту fabrics в мовній картині світу.....34

Таїсія ІВАНІЙЧУК

*кандидат біологічних наук
директор наукової бібліотеки
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ЦИФРОВА БІБЛІОТЕКА ЯК ДИСКУРСИВНИЙ ПРОСТІР: ФОРМАЛІЗАЦІЯ МЕТАДАНИХ І ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СЕРВІСІВ В КОНТЕКСТІ ВІДКРИТОЇ НАУКИ

У ХХІ столітті цифрова трансформація бібліотек виходить далеко за межі лише технічної модернізації, перетворюючи електронне сховище ресурсів на новий соціокомунікаційний та дискурсивний простір, у межах якого відбувається продукування, циркуляція та інтерпретація знання. У цьому сенсі бібліотека розширює свої класичні функції й набуває ознак активного медіатора між інформацією, технологією та користувачем. Такий підхід активно розвивається в українському бібліотекознавстві, поглиблюючи розуміння природи цифрового медіапростору сучасних бібліотек як середовища адаптації інституції до нових комунікативних моделей [7; 12; 13; 14].

Теоретично концепт «дискурсивного простору» доцільно осмислювати через призму соціокомунікаційної парадигми, де знання не є нейтральним об'єктом зберігання, а формується через системи класифікації, метадані, алгоритми пошуку, інтерфейси доступу та моделі поведінки користувача. Інакше кажучи, цифрова бібліотека не лише репрезентує знання, а й визначає способи його бачення, ранжування та інтерпретації. У цьому контексті особливо продуктивною є ідея дискурсивної влади інформаційних систем: структура каталогу, описові поля, релевантність

пошуку та рекомендаційні алгоритми фактично формують когнітивну карту користувача.

Саме тут виникає потреба переосмислення співвідношення формалізації та персоналізації крізь призму їхньої функціональної взаємодоповнюваності в механізми організації цифрового знання.

В умовах діджиталізації та впровадження систем штучного інтелекту формалізація трансформується з інструмента технічного опису ресурсів в епістемологічну архітектуру цифрової бібліотеки, що задає нормативні та структурні рамки репрезентації, доступності, алгоритмічного опрацювання та подальшого використання інформаційних ресурсів. Формалізація є базовим принципом існування будь-якої цифрової бібліотеки. Йдеться не лише про технічну стандартизацію, але про архітектоніку знання, яка задає правила опису, класифікації та пошуку інформації.

Формалізація в цифрових бібліотеках реалізується насамперед через стандарти опису, структурування, обміну та інтероперабельності даних. Саме вони забезпечують уніфікацію представлення знань, машинозчитуваність ресурсів і ефективний інформаційний пошук. Ключові стандарти та технології можна умовно поділити на кілька груп [1; 3; 5; 8; 9; 10]: стандарти бібліографічного опису (MARC-формати, Dublin Core, MODS, BIBFRAME тощо); стандарти класифікації та предметного опису (УДК, тезауруси, авторитетні файли, контрольовані словники); стандарти обміну та інтероперабельності (OAI-PMH, RDF, XML тощо); стандарти семантичного вебу та відкритих даних (Schema.org, Linked Open Data тощо); стандарти цифрового збереження (OAIS, TRAC тощо).

Як слушно зазначають дослідники семантичних цифрових бібліотек, саме через розширення та збагачення метаданих забезпечується міждисциплінарний доступ до знання та долається термінологічна фрагментація різних наукових галузей [4].

У працях українських дослідників також підкреслюється, що цифровий ресурс стає функціональним лише тоді, коли супроводжується

якісно побудованим описом, що забезпечує його видимість у пошукових системах і включення до академічного обігу [11; 15; 16].

З філософсько-методологічної перспективи формалізація виконує насамперед нормативну функцію, оскільки задає правила й критерії, за якими знання набуває статусу валідного, відтворюваного та доступного в цифровому середовищі. Вона визначає не лише способи опису інформаційних об'єктів, а й умови їхньої видимості, інтерпретації та включення до науково-інформаційного обігу.

У цьому контексті формалізацію метаданих доцільно розглядати ширше, ніж суто технічну або бібліотечну операцію. Вона постає як епістемологічний механізм упорядкування науково-освітньої реальності, через який конструюються зв'язки між знаннями, встановлюються їхні смислові межі та забезпечується інтеграція в єдину цифрову інфраструктуру.

Разом із тим надмірна формалізація може породжувати проблему структурної жорсткості. Стандартизовані схеми часто недостатньо чутливі до міждисциплінарних тем, нових дослідницьких полів та динамічних інформаційних потреб.

На противагу формалізації, персоналізація орієнтує бібліотеку на суб'єкта пізнання, тобто на індивідуального користувача з його дослідницькими потребами, когнітивними моделями та інформаційною поведінкою.

Сучасні зарубіжні дослідження розглядають цифрові бібліотеки вже як третє покоління інформаційних систем, де центральною ознакою стає персоналізований сервіс: рекомендації, профілі користувачів, інтелектуальні пошукові механізми, контекстно-залежне поширення інформації.

Особливо важливою є концепція *digital profiling*, що активно обговорюється і в сучасних бібліотекознавчих студіях [2 ; 6]. Цифровий профіль користувача дає змогу прогнозувати інформаційні запити, будувати персоналізовані колекції та формувати проактивні рекомендаційні сервіси.

У цьому аспекті цифрова бібліотека дедалі більше наближається до логіки сучасних цифрових платформ: користувач уже не просто шукає ресурс, а взаємодіє з інтелектуальною системою, яка «навчається» на його поведінці.

Теоретично це можна описати як антропоцентричний поворот у бібліотекознавстві, де фокус зміщується з фонду на користувача, з документа — на сценарій використання.

Можна констатувати, що формалізація репрезентує інституційну раціональність бібліотеки, тоді як персоналізація — комунікативну та гуманістичну раціональність.

Перша відповідає за порядок, збереження та довготривалу валідність знання.

Друга — за доступність, релевантність і користувацький досвід.

Тому формалізацію та персоналізацію доцільно інтерпретувати не як конфлікт, а як діалектичну напругу двох взаємодоповнювальних принципів.

Саме гібридна модель, де формалізовані структури поєднуються з алгоритмічною персоналізацією, відповідає сучасним викликам цифрового суспільства. Це особливо актуально для українських бібліотек в умовах цифрової трансформації, розвитку віддалених сервісів та інтеграції у європейський інформаційний простір.

Отже, цифрова бібліотека сьогодні — це не просто технологічна інфраструктура, а інтелектуальний дискурсивний простір, де формуються нові режими доступу до знання, нові моделі взаємодії з текстом та нові форми академічної комунікації. Її майбутнє полягає у синтезі формалізованої метаданної логіки та персоналізованих алгоритмів користувацького супроводу, що забезпечує баланс між інституційною пам'яттю та індивідуальною дослідницькою траєкторією. Саме в цій точці бібліотека перестає бути пасивним сховищем інформації і стає інституцією виробництва довіри, смислу та академічної культури.

Список використаних джерел:

1. Alemu G. BIBFRAME: A New Metadata Framework // The Future of Enriched, Linked, Open and Filtered Metadata: Making Sense of IFLA LRM, RDA, Linked Data and BIBFRAME. Facet. 2022. P. 213-236.
2. Awal, G. K., Tehlan, U. Mapping the research landscape of recommender systems for digital libraries: A bibliometric analysis of two decades (2004-2023). Record and Library Journal. 2024. Vol.10(1). P. 180–194. DOI: <https://doi.org/10.20473/rlj.V10-I1.2024.180-194>.
3. Bigelow I., Sparling A. Control or Chaos: Embracing Change and Harnessing Innovation in an Ecosystem of Shared Bibliographic Data. *JLIS*. 2022. Vol.13 (1). P. 67-85. URL: <https://doi.org/10.4403/jlis.it-12735>.
4. Gaitanou P., Andreou I., Sicilia M.-A., Garoufallou E. (2024). Linked data for libraries: Creating a global knowledge space, a systematic literature review. *Journal of Information Science*. 2024. Vol. 50(1). P. 204-244.
5. Introduction to Metadata. Third Edition. Ed. by Murtha Baca <https://www.getty.edu/publications/intrometadata/> .
6. Mekouar L., Iraqi Y., Damaj I. A global user profile framework for effective recommender systems. *Multimed Tools Appl*. 2024. Vol. 83. P. 50711–50731. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11042-023-17436-w>
7. Nazarovets S., Suchikova Y. Review Articles, Generative AI and the Remaking of Scholarly Infrastructure. *Learned Publishing*. 2026. Vol. 39. Is. 2/ e2045. DOI: <https://doi.org/10.1002/leap.2045>
8. Riley J. Understanding Metadata: What is Metadata, and What is it For?: A Primer. URL: https://www.niso.org/publications/understanding-metadata-2017?utm_source=chatgpt.com .
9. Roncaglia Gino. 2026. Cataloguing, Metadata, and Generative AI. Early Experiences and Future Perspectives. *JLIS*. 2026. Vol. 17 (1). P.106-27. DOI: <https://doi.org/10.36253/jlis.it-693>

10. Zhu J. Unlocking potential: Harnessing the power of metadata for discoverability and accessibility. *Information Services and Use*. 2023. Vol. 43(3-4). P. 249-256. doi:10.3233/ISU-230202

11. Калюжна Н. М. Відкритий доступ до наукових публікацій: міжнародний досвід і практика впровадження в Україні : дис. на здобуття ступеня доктора філософії з інформаційної, бібліотечної та архівної справи : 02; 029. Київ, 2025. 234 с. URL: https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2025/10/KaliuzhnaN_thesis.pdf

12. Колоскова Г., Михайлова А. Цифрові комунікації сучасної бібліотеки: ключові аспекти. *Вісник Книжкової палати*. 2024. № 2. С. 15-24. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.2\(331\).15-24](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.2(331).15-24)

13. Мар'їна О. Ю. Бібліотеки України в цифровому медіапросторі: теоретико-методологічні засади розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра наук із соц. комун. : спец. 27.00.03 "Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство". Харків, 2018. 38 с. URL : <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/2979?show=full>

14. Назаровець М. А. Цифрові інструменти підтримки наукової комунікації у бібліотеках закладів вищої освіти : дис. на здобуття наук. ступ. д-ра наук із соц. комун. : спец. 27.00.03 "Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство". Харків, 2020. 238 с. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/specrada/specrada/old_2020/Nazarovec/disNazarovec.pdf

15. Новицька Т. Л., Левченко Ю. С. Модель управління інформаційними ресурсами цифрової бібліотеки наукової установи. *ITLT*. Т. 39. № 1. С. 209–221, лютий 2014 р., doi:10.33407/itlt.v39i1.947

16. Новицька Т. Л. Проблема якості метаданих наукових електронних бібліотек для підтримки науково-педагогічних досліджень // *Мультимедійні технології в освіті та інших сферах діяльності НАУ*. Київ, 2020. С. 98-99.